

Küresel Ekonomide Büyüme*

John D. Sullivan**

Küreselleşme, toplumlar, milletler ve uluslararası organizasyonların prensip olarak benimsemeleri gereken değerler üzerinde süregelen tartışmada soğuk savaşın yerini almıştır. Küreselleşme süreci, içinde en son demokratik geçiş dalgasını da barındıran birçok nedenden dolayı hız kazanmıştır. Doğu ve Batı Avrupa'da komünizmin yıkılışını takip eden yıllarda, daha önce otoriter ülkeler olarak tanımlanmış birçok ülke demokrasiye geçmiş ve uluslararası ekonomiye tekrar katılmıştır. Aslında, küreselleşmeyi engellemeye çalışan ülkeler, bunu ancak politik ve ekonomik özgürlükleri sınırlayarak yani bir anlamda demokrasi ve serbest ekonomiyi kısıtlayarak yapabileceklerini düşünmüşlerdir.

Küreselleşme, hem bir dizi uluslararası ilişkinin oluşturulması hem de bir değişim süreci olarak yorumlanır. İkinci Dünya savaşından sonra başlayan küreselleşme dalgası, bir dizi uluslararası kurallarca veya Dünya Bankası'ndan Uluslararası Standardizasyon Organizasyonuna kadar geniş bir yelpaze içinde

bulunan kurumlara şekillendirilmiştir. Bu süreç, son elli yıl içinde bazı dönemlerde hızlanmış ve bazı dönemlerde de durmuş olsa bile, dünya tarihinde, önceki dönemlere kıyasla, temelde farklılıklar göstermektedir. Kurallara bağlı uluslararası ticaret sisteminin gelişmesi, piyasa ekonomisi ve diğer yeni kurumsal gelişmeler, daha önce varolandan daha farklı bir uluslararası ekonomik sistem yaratmıştır. Doğrusu, küreselleşmenin gelecekteki hızı ve yönü, büyük ölçüde, ulusal yöntemlerin, kurumsal kuralları geliştirmeye devam edip etmemeye yönelik karar verme konusunda yapmış oldukları kolektif alternatiflere bağlı olacaktır. Bir değişim süreci olarak küreselleşme, iş anlaşmalarının oranının artması ve teknolojik değişimlerin süratle ortaya çıkması ile ilişkilidir. Küreselleşmenin bu boyutu, iş ilişkilerinin hayata geçmesini gerek zaman gerekse maliyet açısından büyük ölçüde azaltan telefon ve telgrafın icat edildiği eski dönemlerle benzerlik göstermektedir. Diğer taraftan, değişim süreci

---

** Özel Güvenlik Enstitüsünün İdari Müdürü.

fiyatlarla istikrar bağlamında tam olarak anlaşılmamaktadır. Charles Oman'ın "Bugünkü Ekonomik Reform (ERT)" dergisiyle yapmış olduğu röportajda da (sayfa 46) belirttiği gibi, yeni teknolojilerin ortaya çıkışı, toplumu organize etmeye yardımcı olan temel iş modellerini değiştirmiştir. "Dünya Çelik Dinamiği"nce yapılan ilginç bir tahmine göre, internet öncesi çağın ekonomik göstergesi olan çelik endüstrisi önümüzdeki on yılın sonuna kadar, dünya çelik kaynağının yaklaşık dörtte birinin elektronik anlamda ticaretini yapacaktır. Yeni kurumsal ayarlamalarla birleştirilmiş iş modelindeki bu değişiklik, endüstri çağından hâlâ şekillenmekte olan yeni bir çağa doğru temel bir farklılığın oluşmakta olduğu anlamına gelmektedir. Her ulusun küreselleşme sürecine nasıl gireceğine karar vermesi gerekmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kendi aralarında piyasa entegrasyonu, artmakta olan finans akımı ve teknolojinin yaygın kullanımı konularını bir esasa bağlamaları gerekmektedir. Küçük ve açık ekonomiye sahip ülkelerin bile, kendi kontrolleri dışında gelişen uluslararası güçler tarafından silinip götürülen şansız kurban olmaları bir kader değildir. Deneyim gösteriyor ki, birlikte çalışan özel sektör ve devlet sektörü, vatandaşların küreselleşmeden faydalanabilecekleri ve onun ekonomik büyüme için sunduğu avantajları yakalayabilecekleri kurumlar ve programlar oluşturabilmektedirler. Bu yazının sonuna doğru, özel ve devlet sektörlerine ihtiyaç duyacakları kurumlar ve programlar konusunda rehberlik etmek için bir seri öneri ve kaynak bulunmaktadır.

Ortaya çıkmakta olan kural-esaslı küresel sisteme dahil olmakta yaşanan başarısızlığında, ayrıca birtakım sonuçları vardır. İçinde Sovyetler Birliği'nin de bulunduğu Orta ve Doğu Avrupa hükümlerlik ekonomilerinin de yaşanan daha önceki deneyim, sadece başarısız bir ideolojinin sonucunda ortaya çık-

mamıştır. Gösteriyor ki, devlet güdümlü yatırım planlarının rekabete açık pazar ekonomisinin yerini alma çabaları artık geçerliliğini yitirmiştir. Dahası, komünistlerin COMECON yoluyla kendi ticaret sistemlerini yaratma çabaları tartışmasız bir başarısızlıktır. Eninde sonunda hükümlerlik ekonomileri, kendilerini açık uluslararası ticaretin rekabet ve faydalarından, teknoloji transferinden ve kapitale geçişten uzak tutmaları nedeniyle kaybettiler.

Ne Kadar Küreselleşme?

Genel olarak küreselleşme, birbirleriyle kendi aralarında ilişkili beş değişkene bağlı olarak dünya ekonomisine artmakta olan entegrasyonu ifade eder.

- Uluslararası ticaret (düşük ticaret bariyeri ve daha çok rekabet);
- Finansal akım (Doğrudan yabancı sermaye yatırımı, teknoloji transferleri/lisans, portföy yatırımı ve borç);
- İletişim (geleneksel medya ve internet);
- Ulaşım, elektronik, mühendislik ve ilgili alanlardaki teknolojik gelişmeler;
- Nüfus hareketliliği, özellikle işçi sınıfının

Her bir değişken son yıllarda hızlanmakta ve her biri diğerini desteklemektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan yakın bir zamanda "Biz İnsanlar: 21. yy.'da BM'nin Rolü" başlığı altında geniş kapsamlı bir milenyum raporu sunmuştur. Genel Sekreter, küreselleşmenin etkisini sürdürdüğü son elli yıl içinde, dünyada meydana gelmiş değişiklikleri farklı yönleriyle ele alarak ifade etmiştir. Raporun giriş kısmında, Genel Sekreter Annan, küreselleşmenin boyutlarını tanımlamıştır: Aslında, Birleşmiş Milletler oluşturulduğu zaman, şu anki nüfusun üçte ikisi özerk milletler konumunda değillerdi ve insanları koloni kuralları altında

yaşıyordu. Bugün 6 milyar nüfusa sahip olan gezegenimiz, o dönemde 2,5 milyardan daha az bir nüfusa ev sahipliği yapıyordu. Bazı şeylerin ne kadar çok değiştiğini biliyoruz. Enflasyon konusunda düzenlemeler yapıldıktan sonra, ithalat oranları 1950'den bu yana on kat artmıştır. Yabancı yatırım hızlı bir şekilde yükselmekte, çok uluslu firmaların satışları artan bir kâr grafiği ile dünya ithalat oranlarını aşmakta ve kollektif şirketler arasındaki iş ilişkileri, hızlı bir şekilde dünya ekonomisinin gelişmekte olan bir parçası haline almaktadır. 1973'te 15 milyar dolar olan döviz akımı şu anda 1,5 trilyon dolara doğru hızla yükselmektedir. Bu, küreselleşme dünyasıdır -tüm dünyada süregelen ekonomik düzen ve aktiviteler için yeni bir kavram ve bu düzen ve aktiviteler arasında yeni bir bağılılığı ifade eder.

ABD Uluslararası Komisyon Başkan Yardımcısı Williard Workman konuyu daha çarpıcı bir şekilde ifade etmektedir: "Küreselleşme ilerleme kat ettikçe, özellikle endüstrileşmiş bir dünyada, devlet ve özel sektörlerin ilişkileri temelde değişmektedir. Chase Manhattan Bank (orta ölçekli merkez bankası) uluslararası finansal ilişkileri on bir dakikada işleminden geçirir, ki bu işlemlerin toplamı dolar bazında, Avrupa Birliği, Japonya ve Birleşik Devletlerin üçünün birden yıllık yabancı yardım bütçelerini aşmaktadır.

Değişken Olarak Ticaret

Son yüzyıl içinde dünya ticaretindeki büyüme, küreselleşmenin en fazla dikkati çeken yönüdür. Büyük Depresyon ve İkinci Dünya Savaşı arasında geçen dönemde ticarete uzun bir süre bir düşüş gözlenirken, savaşın sonuna doğru ithalat ve ihracat üzerine konan vergi oranı düşürülmek suretiyle, ticarete artan oranda bir liberalleşme gözlenmiştir. Vergiler ve ticaret ile ilgili genel anlaşmanın (GATT) oluşturulması ve GATT'ın bunu takip eden süreçte Dünya Ticaret Or-

ganizasyonu (WTO)'na dahil olmak suretiyle kurumsallaşması, dünya ticaretinin büyümesinde önemli bir güç olmuştur. Bugün, WTO'nun 138 üyesi bulunmaktadır ve yaklaşık 30 ülke de katılmak için sıradadır. En çok kayda değer olanlardan iki tanesi, girme hazırlıkları içinde gibi görünen Çin ve aktif olarak giriş süreci içinde bulunan Rusya'dır. Önümüzdeki zaman içinde WTO içindeki müzakerelerin zor olacağı açık olsa bile, yine aynı şekilde açıktır ki, bu yeni bir küresel ticaret sisteminin temeli olmuştur. Ticaretteki gelişme oldukça etkileyicidir. 1913'te mal ve hizmet ithalatı, dünya çıktısının toplam % 8,7'si kadarken, bu oran 1973'te %12,1'e ulaşmış ve 1996'da neredeyse iki katına çıkarak %23,6'ya kadar yükselmiştir. Bize daha çok şey ifade eden başka bir istatistik de toplam ithalat ve ihracat ticaretini göstermekte olan istatistiktir. 1970 yılında bunların ikisi birlikte dünya çıktısının sadece % 28'ini oluştururken, 1998 yılında % 45'lere kadar ulaşmışlardır. Şu anda dünya çıktısının neredeyse yarısına ulaşmış toplam ticaret oranına bakılırsa, nasıl bir milletlerarası entegrasyon oluşmuş olduğu açıkça görülür.

Tabii ki, bu rakamlar Tablo 1'de kısaltılmış olarak ve ERT'de bu konunun sonundaki "Ekonomik Küreselleşme Göstergeleri" içinde sunulmuş olan ulusal ticaret modelleri listesi içinde yer alan ülkeler arasındaki büyük farklılıkları gizlemektedir. Tablolar, ticaret üzerine iki grup rakamla başlamaktadır. İlki, malların (ihracat artı ithalat) ticaretini brüt iç üretim yüzdesi olarak ifade etmektedir. Bu gösterge, tek bir ülke için ticaretin ne kadar önemli olduğu ve farklı ülkelerin dünya ekonomisine nasıl katıldığı gibi konularda genel bir fikir vermektedir. Düşük gelire sahip ekonomiler (prensipte ama tüm Afrika'da değil) ve orta-yüksek gelire sahip ülkeler arasındaki büyük fark özellikle dikkat çekicidir. Yoksul ülkeler, uluslararası ticaret

sistemi içinde yer almaya yeterli özelliklere sahip olamamakta ve sonuç olarak da çok daha az oranda özel sermaye yatırımı çekmek-

tedir. Bu nedenle, bu ülkelerin karşı karşıya bulunduğu handikap, artan değil, eksik bir küreselleşme sürecidir.

Tablo 1: Ekonomik Küreselleşme Göstergeleri (1998)

	Toplam yurtiçi hasıla % cinsinden mal ticareti	Toplam yurtiçi hasıla üretimi % cinsinden mal ticareti	Toplam yurtiçi hasılının % cinsinden özel sektör brüt para akışı	Toplam yurtiçi hasılının % cinsinden özel yabancı yatırım
Düşük gelir düzeyi	8,3	62,5	2,0	0,9
Orta gelir düzeyi	22,1	98,9	6,4	1,6
Yüksek gelir düzeyi	95,1	22,3	5,7	38,3
Bölgeler				
Doğu Asya/Pasifik	15,5	98,1	4,0	1,3
CEE Avrupa/Orta Asya	21,1	106,4	3,8	1,0
Latin Amerika Karaîpler	19,1	74,5	7,1	2,5
Orta Doğu/Kuzey Afrika	17,4	80,5	7,3	0,9
Güney Asya	4,8	40,5	0,9	0,1
Sahra	16,8	99,5	4,9	0,7
Avrupa Para Birliği	54,4	106,4	32,2	6,1

İkinci ticaret göstergesi -“mal ticareti: GSMH yüzdesi olarak malların yüzdesi”- bir ulusun imalat sektörünün dünya ekonomisine ne ölçüde katkıda bulunduğunu göstermektedir. Hizmetler ve GSMH'nin diğer öğeleri çıkarıldığı zaman, imalatın gerçekten küresel anlamda daha fazla entegre olduğu görülmektedir. Örneğin, GSMH yüzdesi olarak ticaretteki rakamlara bakıldığında ABD'nin, özellikle Avrupa ekonomilerine kıyasla küreselleşmeden daha az etkilendiği sonucu ortaya

çıkılmaktadır. Ancak GSMH rakamları sadece imalat sektörü ekonomisiyle sınırlandırıldığında, açıkça görülür ki, küreselleşme, ABD'yi büyük ölçüde etkilemiştir. Spesifik olarak, ABD ekonomisinde malların ticareti yüzdeye vurulduğunda sadece % 19,9 iken, imalat ekonomisindeki malların ticareti %78,9 olur, ki bu ABD imalat ekonomisinin aslında küresel ekonominin büyük bir oranını oluşturduğunu göstermektedir. Tablo 1'de görülebildiği gibi, ticaret modellerinde birtakım bölgesel fark-

lıklar yer almaktadır. Ancak bazı istisnalar göze çarpmaktadır. Afrika'nın dünya ticaret rejimi dışında yer alması, Doğu Asya'nın dünya ticaretine olan entegrasyonu gibi özellikle dikkat çekmektedir. Bazı ülkelerin istisnai durumları olmakla beraber, Latin Amerika şu sıralar uluslararası ticaret sistemine hızlı bir geçiş yaşamaktadır. Latin Amerika'nın istatistiksel sonuçlarına şöyle bir bakıldığında görülür ki, bölge sınırları içinde büyüme için hâlâ çok yol kat etmek gerekmektedir, çünkü hâlâ ticarî anlamda Doğu Asya'nın oldukça gerisindedir. Diğer yandan, Güney Asya'nın uluslararası ticarete olan katılımı Latin Amerika'ninkinden çok daha düşük bir düzeyde seyretmektedir ve birçok Doğu Asya ülkesi uluslararası ticarete doğru çok daha yavaş bir hızla ilerlemektedir.

Değişim Göstergesi Olarak Kapital Akımlar

Uluslararası ticaret gibi, son birkaç yılda ülkeler arasındaki brüt kapital akımları önemli ölçüde artmıştır. Gelir düzeyi yüksek olan ekonomiler arasında özel kapital akımları, Dünya Bankası istatistiklerine göre 1988 yılında % 9,9 oranından, 1998 yılında % 22,3 oranına kadar çıkarak son on yılda iki katından daha fazla artmıştır. Avrupa Para Birliği ülkeleri içinde ortalama akım, üçüncü faktörce fırlamış

ve SMH'nin %30'undan daha yüksek oranda seyretmeye başlamıştır. Buna rağmen yine de, gelişmekte olan ülkelerin yüz yüze oldukları gerçek çok farklıdır. Küreselleşme göstergelerinin ortaya koyduğu gibi gelir düzeyi düşük olan ülkeler, sadece %0,9'unun direkt yabancı sermaye yatırımı (FDI) içinde bulunduğu fonları SMH'nin %2'si oranında kendilerine çekme konusunda başarılı olmuşlardır. Ancak bu, tam bir başarı olarak gösterilemez, çünkü on yıl önce % 0,7 den daha az bir orandan iki kat bir toplam akıma ulaşıldığını ifade etmektedir. Özel finans akımının bir alt göstergesi olarak kabul edilen direkt yabancı yatırım, küreselleşme sürecinde oldukça önemli bir faktör halini almaktadır. Borsaya yönelik para akımı ve aynı şekilde yapılan diğer kısa dönem yatırımlar kayda değer özelliğindedir; ancak son zamanlardaki deneyimler göstermektedir ki, bu tip akımlar kolaylıkla geri dönebilmektedir. FDI uzun vadeli bir yatırım stratejisi ortaya koyarak daha istikrarlı olmaya çalışmakta ve ticareti destekleyerek büyümeyi geliştirmektedir. Bazı açılardan, bir ülkenin ne kadar FDI çektiği, daha güzel ve daha refah dolu bir gelecek için mükemmel bir göstergedir. Tablo 2'den de görülebildiği gibi, son yıllarda istatistikler oldukça farklılıklar göstermektedir.

Tablo 2: Doğrudan Yabancı Yatırım için hedef (milyon ABD doları) (1987-1992)

	Yıllık ortalama	%	1995	%	1998	%
Gelişmiş ülkeler	136,628	78,74	208,372	63,36	460,431	71,51
Gelişmekte olan ülkeler	35,326	20,36	106,224	32,30	165,936	25,77
Orta/ Doğu Avrupa	1,576	0,91	14,266	4,33	17,513	2,72
Dünya	173,530	328,862	643,879			

Kaynak: UNCTAD, Dünya Yatırım Raporu, 1999

Gelişmekte olan ülkeler; gerek yüzde oranları, gerekse toplam içe akış miktarında gösterildiği gibi, doğrudan yabancı yatırımı için ilgi çekici bir hedef noktası olmuştur. Ancak, FDI akışları konusunda bazı anlaşmazlıklar göze çarpar. En üstte bulunan pazarlar, FDI'dan sürekli olarak aslan payını almışlardır. Şu anda dünya ekonomisindeki görülen eğilime göre varılacak sonuç şudur ki, gelişmeye eğilimli diğer ülkeler yatırım dalgasından paylarına düşen faydaları elde edememekte ve kalıcı bir çeşit alt sınıf olarak ifade edilecek bir konuma geçmektedir.

FDI için tasarlanan temel hedeflere şöyle bir bakıldığında akılda tutulması gereken bir uyarı bulunmaktadır. Çin'in rakamlarının, üçte bir şekilde olduğundan daha fazla tahmin edilmiş olabileceği ile ilgili tutanak çoğalmaya başlamaktadır. Buna neden olan temel faktör, Çin şirketlerinin ülke dışına kapital göndermeleri ve bu kapitalin daha sonra ülkeye FDI olarak geri dönmesidir, ki bu işlem gidiş dönüş olarak tanımlanmaktadır. Buna ek olarak, para olarak üçte birden biraz daha fazla bir oranda, Çin toplumu ile kan bağı veya dil bağı gibi tarihsel bir yakınlık içinde olan deniz aşırı ülkelere gelmektedir. Bu demek oluyor ki içeriye akışın yaklaşık üçte biri geleneksel anlamda FDI'ı oluşturmaktadır. Bu uyarılara rağmen Çin, uyguladığı ekonomik reform paketinin geniş bir pazara sahip olması nedeniyle, FDI için temel hedef halini almaktadır, ancak GSMH yüzdesi olarak FDI akımına bakmak, bu eğilimleri tahmin etmede daha gerçekçi olabilmektedir. yoksul ve küçük ülkeler yatırımı kendilerine çekme oranı açısından daha sınırlı bir kapasiteye sahiptir. Bu ülkelere yatırım akışını artırmak varılması istenilen hedef olsa bile, pratikte, bunun gerçekleştiği pek söylenemez. Küresel göstergelere şöyle bir bakıldığında, görülür ki birçok ülkenin GSMH yüzdesi cinsinden

FDI akımı, çok daha fazla etkileyici sonuçlar içerir. Örneğin Brezilya'nın 1998'deki FDI'sı GSMH'nin % 32'sine ulaşırken Çin'in FDI'sı sadece GSMH'nin toplam % 1,3'üne ulaşmıştır. Özellikle Afrika ve çok yoksul diğer bölgelerdeki genel eğilimlere baktığımız zaman açıkça görürüz ki, bu ülkelerin birçoğu, şu ankinden çok daha fazla oranda yatırım çekebilme kapasitesine sahiptir.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Gelişim Konferansı (UNCTAD)'nın 1999'daki "Dünya Yatırım Raporu: Doğrudan Yabancı Yatırım ve Gelişim Göstergeleri"nin ifade ettiği gibi, gelişmekte olan ülkeler için FDI'ı çekmek can alıcı bir strateji halini almaktadır. FDI ülkelerin gelişmiş teknolojilere ve sermayeye geçişleri için onlara olanak sağlar. Daha da önemlisi, modern yönetim uygulamaları ve gelişmiş pazarlarla bağlantı konularında yenilikler getirmektedir. Özellikle gelişmiş pazarlarla kurulan bu bağlantı çok önemli bir yer tutmaktadır UNCTAD tarafından yapılmış son araştırmalar çok uluslu kuruluşların (MNC) dünya ticaretinin üçte birlik bir oranını oluşturabileceklerini göstermişlerdir. Bu sözde şirket içi ticaretine (çok uluslu kuruluşlar dahilinde yapılan ticaret), ancak MNC tarafından gelişmekte olan bir ülkeye yapılacak yatırım aracılığıyla girilebilmektedir. Burada dikkate alınması gereken en önemli nokta, şüphesiz, FDI'ı içerdeki firmalarla birleştirerek ev sahibi ülkenin rekabete dayanıklılığını artıracak şekilde bu yatırımın nasıl kontrol altında tutulabileceğidir. Bu anlamda daha fazla FDI'ya ve onun oluşturabileceği ticarete girmeyi amaçlayan ülkeler için UNCTAD'ın raporu okunmaya değer niteliktedir.

FDI'nin beraberinde getirdiği birtakım faydaların yanı sıra ülkelerin FDI'yi kendilerine nasıl çekecekleri konusuna konsantre olmaları gerekmektedir. Bu konuda Amerika Ticaret Odası'nca hazırlanmış doğrudan yabancı yatırı-

mın "12 Emri" adında bir kontrol listesi bulunmaktadır. Aslında, ticaret odasının hazırlamış olduğu bu liste, küreselleşme, rekabet ve kaynaklar listesi ile karşılaştırıldığında, bunların birbirlerini yansıttığını görmek zor değildir. Ticaret odasının listesi dünyaya fırsatları değerlendiren küresel bir firma perspektifinden bakarken rekabet listesi aynı dünyaya hem kendi ulusal beklentilerini geliştirmeyi amaçlarken hem de uluslararası firmalarla ilişki kurabilmeyi amaçlayan bir ülke perspektifinden bakar.

Tablo 3: Gelişen ve geçiş ekonomilerinde direk yabancı yatırım (FDI) için en üst hedefler (milyon ABD doları)

	1995	1998
Çin	35,849	45,460
Meksika	9,526	10,238
Arjantin	5,279	5,697
Brezilya	5,475	28,718
Macaristan	4,453	1,935
Endonezya	4,346	356
Malezya	4,178	3,727
Polonya	3,659	5,129
Şili	2,977	4,792
Tayland	2,068	6,969
Hindistan	2,144	2,258
Çek Cumhuriyeti	2,561	2,540
Peru	2,056	1,930
Rusya	2,016	2,183

Kaynak: UNCTAD, Dünya Yatırım Raporu, 1999.

Kabul Edilmiş Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Prensipleri;

Ayrım yapılmaksızın ticaret: WTO üyelerinin, diğer üye ülkelerden ("en iltimaslı-ulus") gelen ticarete de kendi iç ticaretlerine ("ulusal muamele") göstermiş oldukları özenle eşit bir uygulama göstermeyi kabul etmeleri anlamına gelmektedir.

Pazarlara tahmin edilebilir ve artan oranda giriş: WTO üyelerince, ülke içi kanunlar, düzenlemeler ve uygulamalarda şeffaflığın yanı sıra, ticarete ithalat ve ihracata konulan vergi oranının düştürülmesine sürekli olarak bağlı kalınmasını içermektedir.

Adil rekabet: Serbest ticarete şartlar ve sınırlamaların getirildiği bir ortamda, WTO üyelerince uygulanan kurallar ve yöntemlerin adil ve yine aynı şekilde ayırım yapılmadan uygulanması gerektiği anlamına gelmektedir.

Ekonomik gelişme ve reform: WTO'nun 150 üyesinin dörtte üçünden daha fazlası gelişmekte ve reform süreci içinde bulunan ülkelerden oluşmaktadır. Birçok alanda, hızlandırılmış ticaret imtiyazları ve WTO'nun kurallarına bağlılık için gerekli olan ilâve esneklikler sağlanmaktadır.

Kaynak: www.wto.org.

İletişim ve Teknoloji

Özellikle ticaret anlamında ekonominin zenginliği ve yukarıda özetlenen istatistiksel veriler, küreselleşmenin bu yönlerini geniş kapsamlı bir taslağı ortaya koymaktadır. İletişim ve teknoloji boyutlarının tarifini yapmak çok daha zordur. Ancak bunlar, uzmanlar ve uluslararası organizasyonlara artmakta olan bir ilgi görmektedir. Jeffrey Sachs'a göre, dünya ülkeleri üç kategoriye ayrılmaktadır. Teknolojik icatları yapanlar, bu teknolojileri benimseyenler ve teknolojinin dışında bulunanlar (Ekonomist, 24.6.2000). Sachs'ın bahsettiği mucit ülkelerdeki oran, dünya nüfusunun yaklaşık % 15'ini oluşturmaktadır. Ancak tüm dünyadaki teknolojik yenilikler bu oran tarafından sağlanmaktadır. Dünya nüfusunun kabaca yarı-

sını oluşturduğu ifade edilen diğer benimseyen grup, üretimde ve tüketimde bu teknolojilerden başarılı bir şekilde yararlanabilmekte ve bunlara ayak uydurabilmektedir. Dünya nüfusunun geri kalan bölümü de, ne kendileri icat ederek ne de dışardan gelen teknolojilere ayak uydurarak bu teknolojiiden faydalanmaktadır.

Ekonomist istihbarat ünitesi, ülkelerin elektronik ticarete (e-ticaret) hazır olma dereceleri üzerine yapılmış bir çalışmada bu verilerin çoğunu ele almıştır (Tablo 5). Bu çalışma, elektronik iş geçmeye hazırlık aşaması oluşturmak için oranları tüm iş çevresiyle olan bağlantı ile birleştirmiştir. Şaşırılmamak gerekir ki, bu çalışma sıralamaları en üstlerinde ABD'nin ve İskandinav ülkelerinin bulunduğunu göstermiştir. Yapılan çalışma, Japonya'nın İrlanda ve İsrail gibi ülkelerin gerisinde kaldığı sonucunu ortaya koymuştur.

Gelişmekte olan ülkelerin birçoğu, asıl problemin çok fazla küreselleşme değil, aksine, düşük oranda bir küreselleşme olabileceğini ispat ederek, genel altyapının yanı sıra, birleşme bağlamında en alt sırada yer almaktadır. Örneğin Hindistan, gerek Amerika'nın Silikon Vadisinde, gerekse kendi Bangolore bölgesinde muazzam beyin gücü ve çalışmalarında uzmanlık sergiliyor olsa bile, alt sırada yer almaktadır. Bunun nedeni, Hindistan gibi birçok gelişmekte olan ülke mükemmellik anlamında kapasiteye sahip olsa bile, buldukları iş ortamı genel teknolojidekinin yanı sıra, pahalıya mal olan yetersiz telekomünikasyonun sıkıntısını çekmektedir. Tabii ki bu, gelişmiş ve gelişmekte olan uluslar için ciddi sorunlar yaratmaktadır.

Uluslararası Kurallar ve Sistemler

George Orwell'in ünlü Romanı "1984", bağımsız ulusların gelecekte, mevcut teknolojiyi kullanmak suretiyle vatandaşlarını kontrol edebilen üç bölgesel yönetim içine karışıp kaybolacakları bir toplum uyarısını yapmıştır. Diğer yazarlar ve gelecek tahmincileri, tam bir kontrol veya ütopya -ve bazen her ikisini de-

oluşturacak yönetim biçimi evrimlerini bazen övmüşler, bazen de bu yönetimlere karşı uyarılarda bulunmuşlardır. Bu tahminlerin hiçbirisi gerçekleşebilecek nitelikte görünmemektedir. Totaliter güçlerin büyüüklerini görmek yerine, artık dünya, bireysel özgürlük, demokrasi ve piyasa ekonomileri üzerine kurulu politik ve ekonomik sistemlere karşı yenilenmiş bir taahhüte şahitlik etmektedir. Ulusal rekabetin bilgi, yaratıcılık ve açıklığa bağlı olduğu küresel bir dünyada, piyasanın tam anlamıyla işlemesi için liberal değerlerin gerekli olduğuna inanmak için çok iyi bir neden bulunmaktadır.

Tablo 4: Bilgi ve İletişim (1000 Kişi Başına)

	Cep telefonları	Faks makinaları	Kişisel bilgisayarlar	İnternet şirketleri
Düşük gelir	8	0,9	6,2	0,3
Orta gelir	39	1,9	37,4	13,4
Yüksek gelir	265	72,3	311,2	607,6
ABD	256	78,4	458,6	1508,8

Kaynaklar: Dünya Bankası, Dünya Gelişim Göstergeleri, 2000; Uluslararası Telekomünikasyon Birliği, Dünya Telekomünikasyon Gelişim Raporu, 1999; İnternet Yazılım Konsorsiyumu, www.isc.org Veriler 1998 ve 1999 yıllarına aittir.

Tablo 5: Teknoloji ve e- Küreselleşme (Seçilmiş Ülkeler)

ABD	8,8	Tayland	6,1
İsveç	8,6	Polonya	6,1
Finlandiya	8,6	Meksika	5,9
İngiltere	8,4	Endonezya	5,6
Singapur	8,3	Filipinler	4,9
Hong Kong	8,3	Peru	4,7
İrlanda	8,2	Mısır	4,6
Almanya	8,2	Hindistan	4,5
Fransa	8,1	Çin	4,4
İsrail	7,8	Pakistan	4,0

Japonya	7,7	İran	3,3
Şili	7,4	Nijerya	3,3
Güney Kore	7,2	Irak	2,0
Arjantin	6,6		

Kaynak: Ekonomist İstihbarat Ünitesi,
www.ebusinessforum.com.

Daha önce de belirtildiği gibi, toplumların farklı pazarlar, artan orandaki finans akışı ve yaygın teknoloji kullanımı gibi konularda anlaşmaya varmaları gerekmektedir. Ancak özerk uluslar, tüm katılımcıların aynı kurallara oynayabilmeleri amacıyla borsa hacmini kurumsallaştırarak küreselleşmeye tepki göstermişlerdir. Çok sayıda ulus, borsanın farklı yönleri için evrensel standartlar şart koşan çok kapsamlı bir çok kola ait olmakta ve daha da önemlisi yönetmeliklere bağlı kalma konusunda fikir birliğine varmaktadır. Bu kurumlar henüz bir çeşit yönetim şeklini almış sayılmazlar; aksine her biri tüm bu konularla ilgili olan kurallar kümesi veya ayrı varlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kurumlar; Dünya Ticaret Organizasyonu, Uluslararası İşçi Organizasyonu, Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu ve Uluslararası Ödeme Bankası gibi uluslararası organizasyonları içermektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan her ülkenin eşit şartlar altında bulunduğunu adil ve kurallarla düzenlenmiş bir ticaret sistemi oluşturma çabası içinde, ülkelerin haksız uygulamaları en aza indirmek için birlik halinde faaliyet göstermeleri gerekmektedir. “Yeni Küresel Finansal Sistem İçinde Özerk Borç Krizleri” başlığı altında düzenlenen uluslararası bir konferansta yaptığı konuşmasında, ağır borç altında bulunan yoksul ülkeleri, Dünya Bankası uzmanı Axel Van Trotsenberg, bu konuya basit, ancak dikkat çekici ifadelerle özetlemiştir:

Bugün yoksul ülke ihracatlarına özellikle tarım alanında sürekli olarak konulan bariyerler, bu ülkelerin potansiyel ihracat gelişimi için büyük bir engel teşkil etmektedir.

Bu bağlamda akılda tutulması gereken, OECD ülkelerinin her yıl tarımsal sübvansiyonlara yaklaşık 300 milyon dolar harcadıklarıdır, ki bu rakam Afrika'nın yıllık GSMH oranına eşittir. Endüstrileşmiş ülkeler, farklı pazarlara sınırsız giriş yapabileceklerinden, yoksul ülkelere, onları borçları konusunda rahatlatabilecek yardımlarda bulunmak, bu endüstrileşmiş toplumlar için pek anlam ifade etmemektedir. “Kendine-yeterlilik ve yardım bağımlılığını sona erdirmeye” gibi konularda çözüm üretilebilecek adına öneriler sunulmakta, ancak pratikte bunu hayata geçirmek için fazla çaba gösterilmemektedir. Aramızda en çok izole edilmiş ve olumsuzluklara maruz kalmış dünyanın en yoksul ülkelerine yeni pazarlar açmak ve onlara, yardıma bağımlı olmaktan gerçek gelişime giden yolda rehberlik etmek, samimi bir taahhüt göstergesi olarak kabul edilmektedir.

İlginç olan şu ki, WTO, Van Trotsenberg'in tespitleriyle yakından ilişkili bir dizi prensip etrafında oluşturulmuştur. John Howard'ın Bugünkü Ekonomik Reform, “Ekonomik Gelişme için Açık Ticaret Neden Kritiktir” (ERT, Sayı 3, 1997, www.cipe.org) makalesinde belirtildiği gibi, sistemin merkezinde bulunan temel WTO prensipleri için sayfa X'e bakınız.

Gelişmekte olan birçok ülke için gelişim süreci hâlâ devam ediyor olsa bile, Van Trotsenberg'in gözlemleri büyük oranda doğruluk payı içermektedir. Endüstrileşmiş dünya, WTO prensipleri altında yaşamaya hazır olmadıkça, gelişmekte olan ve geçiş sürecindeki ülkeler, kendi ihracat pazarlarını göz ardı eden vergi düşürme ve piyasa açma konularında müzakereye devam etmeyi reddettikleri için suçlanamazlar.

Küreselleşmenin Sorgulanması

“Küreselleşmenin gelecekteki hızı ve yönü, ulusal yönetimlerin gelecekteki uluslararası kurumların kurallarını oluşturmak için aldıkları”

ları kararlara dayanacaktır. Küreselleşmeyle ilgili süregelen anlaşmazlığın büyük bir bölümü, oyunun kurallarının başkalarınca -ya uluslararası finansal kurumlarca, çok uluslu şirketlerce, endüstrileşmiş ülkelerce veya tüm bunların bir araya gelmesiyle- dikte edilmekte olduğu duygusundan kaynaklanmaktadır. Bu grupların, oluşan uluslararası sistemde kesinlikle önemli bir yeri bulunsa da, WTO'nun Seattle'da düzenlenen son toplantısının başarısızlığı, gelişmekte olan ülkelerin gelecek üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ve olabileceğini göstermektedir. Son zamanlarda, önemli endüstrileşmiş devletlerin gelişmekte olan ülke liderleriyle bu sorunlara çözüm bulmak için düzenledikleri bir çok toplantı bulunmaktadır. Dahası, Mercasur (Arjantin, Brezilya, Şili, Paraguay, Uruguay) gibi bölgesel ticaret grupları yönünde olan eğilim, giderek hızlanmaktadır.

Her ülke küreselleşme güçlerini kendi insanının yararına çevirebilme girişiminde bulunmak için bazı stratejik seçimlerle karşı karşıya kalmaktadır. Uluslar, içlerinde özel sektör cyalet firmaları, sendikalar ve toplumun diğer bölümlerini barındıran mevcut iç gruplar üzerinde küreselleşmenin olumlu bir etki oluşturmasını hedefleyecek bazı koruyucu önlemleri uygulama teşebbüsünde bulunabilir. Buna alternatif olarak ekonomilerine uluslararası sisteme daha fazla dahil edebilme kararları da alabilir. Uygulanacak bu ikinci seçenek uluslararası şirketler arasında daha büyük bir rekabet doğuracaktır. Bu, aynı zamanda, artan oranda yabancı yatırımı, teknoloji transferini ve eğer prosedüre riayet edilirse hızla büyüyen bir ekonomiyi de beraberinde getirecektir. Aslında, bu iki strateji arasında yapılacak seçim, şu anda ülkeler arasında süregelen politik tartışmanın temel taşı oluşturmaktadır.

Şu anda Hindistan, bu tartışmanın merkezinde yer almaktadır. Çünkü gelişmeyi hızlandıracak kişiler, yeni teknolojileri benimseme, özelleştirme, rekabete açık olmayan şir-

ketlere daha az devlet desteği uygulama ve yabancı yatırımı daha çok çekme gibi birtakım faktörler üzerinde fikir alışverişinde bulunmaktadır. Uzun süre devam eden bir tartışmadan sonra, hükümet, uygulanacak sınırlamaların Hindistan'ın e-ticareti ve bilgi teknolojisi devrimlerini durduracağı korkusu ile telekomünikasyon sektörünü açmaya karar vermiştir. Alınan bu stratejik karar sonunda artık Hindistan, daha fazla yabancı yatırım çekmekte ve fırsat eksikliği nedeniyle yoğun bir şekilde yaşadığı beyin göçüne, artık dur diyebilmektedir. Bugün Hindistan, vatandaşlarına, daha fazla eğitim fırsatı sunabilmeyi ve faaliyetlerini, insanların ülkeyi olması gereken küresel ekonomik güce taşıyabilmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlemeyi vaat etmiştir.

Hindistan, İrlanda, Meksika, Polonya ve Tayvan başarılı sayılabilecek girişimlerde bulunmuş, ancak ülkelerin küreselleşme güçlerini ele geçirip bunları kendi lehine ne şekilde çevirebilecekleri konusunda pek fazla ulusal strateji geliştirmemiştir. Her ulusun kendi koşullarına bağlı olarak kendine özel stratejiler geliştirmesi zorunlu olsa da, gerek özel, gerekse devlet sektörlerinin, temelde benimsemeleri gereken dört ana unsur bulunmaktadır:

1) Ülkelerinin küreselleşme güçleri karşısında ayakta durmalarını sağlayacak güvenilir, demokratik ve piyasa destekli kurumlar oluşturmak ve bunların devamlılığını sağlamak için reformlar yapmak.

2) Ülkelerinin ulusal rekabete ayak durabilmeleri için gerekli olan teknolojik yenilikleri oluşturmak veya bunları uygulamak için faaliyetlerde bulunmak.

3) Ülkelerin uluslararası ve bölgesel ticaret ağı içerisinde tam olarak yer alabilmelerine fırsat verecek saydam ticaret kuralları oluşturmak.

4) Uluslararası ve bölgesel ticaret anlaşmalarından eşit oranda yararlanmak ve oluşan pa-

zarların WTO ve diğer uluslararası organizasyonlarda adil bir şekilde muamele gördüğünü garanti etmek için diğer ülkelerle koalisyon kurmak.

Küresel Ekonomide Ayakta Durma

Dünya ekonomisine artan oranda entegrasyon, hızlı bilgi alışverişi ve teknolojiye gelişmeler gibi konulardan geleceğe ümitle bakan kişiler için küreselleşme, ilerleme anlamında yeni umutlar vaat etmektedir. Fransız uzman Dominique Moisi'nin, Financial Times'da, 27.9.1999 tarihinde yayınlanan yazısında "Hoşnutsuzluk; hem yapay oluşmuş homojen bir kültür içine çekilme korkusu, hem de eşit muamele görülmeyen bir dünyada ifade ettiği gibi diğer bazı kesimde yukarıda bahsedilen bu değişiklikler konusunda huzursuzdurlar. Bu anlamda gerek gelişmiş, gerekse gelişmekte olan ülkelerin üzerine düşen görev, ulusal ve uluslararası düzeyde, daha katılımcı ve şeffaf bir yönetim oluşturarak bu korkuların üstesinden gelme konusunda çözümler üretmeye çalışmaktır.

Küreselleşmeden yararlanabilmek için ülkeler, kayda değer, ancak başa çıkılmaz nitelikte olmayan uluslararası ve iç sorunlarla yüz yüze gelmektedir. Meksika Cumhurbaşkanı Ernesto Zedillo ve Maliye Bakanı Jose Angel Gurria'nın "Bugünkü Ekonomik Reform" a yapmış oldukları açıklamalarında da belirttikleri gibi, ileri düzeyde pazarlara sahip de olsalar, gelişmekte olan ülkeler, ülke ve piyasa ilişkisi dahilinde üzerine düşen rolleri iyi ayarlamalıdır. Özelleştirme ve yeniden düzenleme yoluyla, ülkenin, üretici olarak üzerine düşen rolünü azaltırken, iyi işleyen, demokratik ve piyasa destekli kurumları destekleme rolünü de artırması gerekmektedir.

Nobel Laureate Amartya Sen'e göre, demokratikleşme tartışması, ülkelerin demokrasiye hazır olup olmadıklarından, demokrasiye nasıl hazırlanacaklarına kadar geniş bir yelpaze üzerinde yoğunlaşmıştır. Otoriter kuralların egemen olduğu ülkelerde ve demokrasinin baskı altında bulunduğu toplumlarda bile vatandaşlar, demokrasiyi oluşturmak ve onu güçlendirmek için uzun vadeli amaçları desteklemektedirler. Şeffaflık ve sorumluluk gibi demokratik kuralları yürürlüğe koyma ve kurallara olan adaptasyon, daha açık, kurallara bağlı ve güvenilir politik ve ekonomik sistemleri beslemektedir. Teknolojik icatlarla donanmış bu akım, demokratikleşme, piyasa ekonomisine yönlendirilmiş reform ve artan ekonomik entegrasyon süreçlerinin oluşmasını kolaylaştırmaktadır. Gelişmiş ülkelerin bunlara ek olarak, eşit hakların söz konusu olduğu ve kurallarla yönlendirilmiş bir küresel ekonomiyi geliştirebilmek için yapacağı çok şey bulunmaktadır. ABD Büyükelçisi Charlene Barshefsky'nin 26. sayfadaki makalesinde ifade ettiği gibi, özellikle uluslararası ve bölgesel ticaret organizasyonları arasında yapılan anlaşmaların daha demokratik, şeffaf, adil ve sürekli olarak uygulanabilir nitelikte olması gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelere giden ihracat mallarına açık olması gerektiği gibi, gelişmekte olan ülkelerin de, aynı zamanda, OECD ülkelerinden gelen ihracata açık olması gerekmektedir.

Küreselleşme, dünyadaki problemlerin çözümü olmadığı gibi, birçok fakir ülkenin yaşadığı sorunların kaynağı da değildir. Daha çok, bir değişim süreci ve oluşturulmakta olan bir dizi uluslararası ilişki şeklinde tanımlanabilir. Önümüzdeki birkaç yıl, bu yeni ilişkiler yürürlüğe kondukça, göze çarpan bir rekabet sürecektir .

Doğrudan Yabancı Yatırım İçin “12 Kural”

1. Durağan, tahmin edilebilir makro ekonomik politika: Şirketlerin, yatırım yapacakları ekonominin ehil kişilerce ve tahmin edilebilir bir şekilde yönetilebileceği konusunda güven duymaları gerekmektedir. Daha basit ifade etmek gerekirse, yatırımcılar, yarışmanın ortasında, oyunun kurallarının değişmeyeceğine inanmalıdırlar.
2. Etkili ve güvenilir bir hükümet: Yatırımcı, ev sahibi hükümetin dürüstlüğüne ve düzeni ve kanunları devam ettirebilme yeteneğine güvenebilmesi gerekmektedir.
3. Geniş ve büyümekte olan piyasa: Bir ülkenin iç pazarının büyüklüğü ve gelişme için potansiyeli –özellikle insanların satın alma gücü- anahtar faktörlerdir. Şirketler, düşük oranda kar sağlayabilme potansiyeline sahip bir piyasaya yatırım yapmak istemezler.
4. Piyasada aktivite özgürlüğü: Bir ülkenin piyasasına girmek için hükümetin (bizimki ve onlarınki) yaptığı müdahale derecesi ve rekabetin gücü önemli faktörlerdir. Piyasa ne kadar özgür olursa, uluslararası yatırımcılar için o kadar cazip bir yatırım sahası halini alır.
5. Minimum düzeyde hükümet düzenlemesi: Özel şirketlerin yapmış oldukları işe -ve elde ettikleri kazanç- hükümetin müdahalesi en az düzeyde tutulmalıdır.
6. Mülkiyet hakları ve koruma: Özel mülkiyet korunmalıdır. Tarafların gerçek ya da elle tutulamaz (anne-baba, telif hakkı vs.) mülkiyetlerinin çalınabileceği olasılığı ortadan kaldırılmalıdır.
7. Güvenilir alt yapı: Piyasa, sunulan ürünün ve verilen hizmetin tam anlamıyla kayıtlarını yapmakta, bu süreçte önemli bir yer tutar. Yapılan yatırımlar, güvenilir taşımacılık, güç üretimi, sigorta ve muhasebe hizmetleri, ehil bir finansal sistem ve diğer temel faktörler olmadan yeterli veya güvenilir bir getiri sağlayamaz.
8. Yüksek kalitede üretim faktörlerinin varlığı: Yatırımcının, sermaye, teknoloji ve yönetim stratejilerini masaya yatırmaya ek olarak, yerli iş gücünün kalitesi ve yerel hammadde elde edebilme de, başarıya giden yolda kilit faktörlerdir.
9. Güçlü yerel para: Yerel para değerini muhafaza etmelidir. Eğer yatırımı dolar olarak yaparsan ve daha sonra yerel mevduat devalüe olursa, dolar bazlı yatırımının bir bölümünü - ya da muhtemelen tümünü- kaybetmiş olursun.
10. Kâr, kâr payı ve kazancı havale etme imkânı: Eğer paranı ülke dışına çıkaramayacaksan, o halde neden yatırım yapacaksın?
11. Uygun bir vergilendirme sistemi: Vergi teşvikleri yatırımları çekecek şekilde düzenlenmiş olsa da bir şirketin en son aldığı yatırım kararı, genellikle, bir ülkenin, girişime karar verildiği andan itibaren yatırım ortamının işleyişi, etkileyecek vergilendirme sistemine bağlıdır.
12. Piyasalar arasında faaliyet gösterme özgürlüğü: Bir şirketin farklı piyasalara hizmet etmek ya da ürün çizgisini “tamamlama” amacıyla farklı ülkelerdeki işlem birimleri arasında ticaret yaparak küresel verimliliğini artırmak için kendine ait işlem ünitesinde mal ve hizmetleri çeşitlendirebilmesi gerekmektedir.

Tablo 6: Ekonomik Küreselleşme Göstergeleri 1998

	Yurtiçi hasıla cinsinden mal ticareti	Yurtiçi hasıla mal % cinsinden mal ticareti	Yurtiçi hasıla mal % cinsinden özel sektör brüt akımı	Yurtiçi hasıla mal % cinsinden brüt yabancı yatırım	Ticaret entegrasyonu oran göstergesi
Gelir Grupları					
Düşük Gelir	8,3	62,5	2,0	0,9	
Orta Gelir	22,1	98,9	6,4	1,6	
Yüksek Gelir	38,3	95,1	22,3	5,7	
Bölgeler					
Doğu Asya/ Pasifik	15,5	98,1	4,0	1,3	
CEE Avrupa/Orta Asya	21,1	106,4	3,8	1,0	
Latin Amerika / Karaipler	19,1	74,5	7,1	2,5	
Orta Doğu/ Kuzey Afrika	17,4	80,5	7,3	0,9	
Güney Asya	4,8	40,5	0,9	0,1	
Sahra	16,8	99,5	4,9	0,7	
Avrupa Parasal Birliği	54,4	106,4	32,2	6,1	
Kalkınmış Ülkeler					
Finlandiya	69,2	127,1	62,6	35,5	3,7
Fransa	46,3	116,6	22,8	5,5	2,8
Almanya	55,0	67,3	36,7	5,8	2,4
Japonya	21,3	49,5	20,7	1,0	3,5
Singapur	269,1	690,8	57,6	13,5	
İngiltere	48,1	81,4	47,2	18,5	2,8
Birleşik Devletler	19,9	78,9	10,3	4,6	5,3
Kalkınmakta Olan Asya Ülkeleri					
Çin	8,3	49,8	2,3	1,3	3,5
Bangladeş	7,0	56,1	0,8	0,2	7,2
Hindistan	3,9	33,6	0,9	0,1	4,5
Endonezya	15,2	134,9	4,4	0,9	3,2
Güney Kore	35,6	146,7	13,2	1,6	5,3
Malezya	70,1	307,6	7,6	2,6	6,3
Filipinler	22,1	186,9	3,6	0,7	6,8
Tayland	26,7	153,2	5,9	2,1	4,2
Orta Doğu/ Kuzey Afrika					
Mısır	10,2	43,4	3,8	0,6	-0,7
İran	8,4	73,9	1,1	0,0	-4,2
Ürdün	34,1	175,9	2,1	2,0	4,9
Efas	18,1	96,1	1,1	0,4	2,6
Sahra Afrika Ülkeleri					
Botswana	42,4	178,6	4,6	1,1	-3,6
Cote d'Ivoire	31,4	135,9	2,4	1,9	1,1
Gana	13,0	320,8	0,6	0,2	3,6
Kenya	17,6	86,5	3,3	0,0	3,9
Nijerya	18,9	60,2	4,1	1,1	1,5
Uganda	7,1	35,8	1,0	0,8	1,7
Zambiya	37,3	141,6	-	-	-0,7

Latin Amerika/ Karaipiler					
Arjantin	12,9	48,4	6,2	1,9	9,0
Brezilya	9,9	30,4	9,3	3,2	6,5
Şili	24,7	83,5	13,9	5,7	4,2
Kolombiya	10,4	53,8	3,3	1,5	6,5
Ekvator	25,7	125,9	4,5	2,3	1,9
Haïti	8,9	-	1,5	0,1	8,4
Meksika	32,9	153,9	3,4	1,4	9,4
Venezuela	24,0	81,2	13,3	3,7	3,0
Orta / Doğu Avrupa					
Arnavutluk	10,9	42,4	1,9	0,5	15,0
Bulgaristan	22,8	133,6	2,9	1,0	-13,4
Çek Cumhuriyeti	43,5	-	7,2	2,0	11,0
Macaristan	42,4	185,5	7,7	2,3	5,1
Polonya	26,4	99,0	5,9	2,5	13,9
Romanya	15,1	83,8	3,0	1,6	6,6
Slovenya	45,5	324,5	6,8	1,7	9,1
Yeni Bağımsız Olan Devletler					
Ermenistan	13,2	-	5,5	2,7	-12,6
Belarus	24,1	109,6	1,3	0,2	-6,7
Kazakistan	18,2	126,4	3,6	1,7	6,8
Rusya	14,0	101,4	1,9	0,4	6,6
Ukrayna	18,7	126,3	2,8	0,5	7,8

Kaynak: Dünya Bankası, Dünya Kalkınma Göstergeleri, 2000.

* "Propering in the Global Economy", *Economic Reform Today*, 2000/1.

Çeviren: Melick Akdoğan

Bu yazı Center for International Enterprise (CIPE)'in katkılarıyla çevrilmiş ve yayımlanmıştır.

İnternet Suçları ve Bireysel Mahremiyet

M. Niyazi Tanılır

LiBeRtE

Kıtafığımızda Özgürlüğe Yer Açın...

İnternet gitgide hayatımızın ayrılmaz bir parçası oluyor. Bunun hem iyi, hem kötü yönleri var. İletişimin kolaylaşması ve hızlanması, bilginin bollaşması ve ucuzlaşması internetin gelişmesinin insanlığa belki de en büyük katkısı. Ne var ki, internet insanî hayata yönelik potansiyel tehdit ve tehlikeleri azdıracak teknik özelliklere de sahip. Bireysel mahremiyetimiz internet yoluyla ihlâl edilebilir mi? Edilirse ne yapmamız ve bu tehlikeyi nasıl ortadan kaldırmamız gerekir? Liberte yayınları Türkiye'de ilk defa bu kontuyla meşgul olan önemli bir çalışmayla okuyucunun karşısına çıkıyor. M. Niyazi Tanılır'ın bu kitabı internetle ilgilenen ve aynı zamanda bireysel mahremiyetini de önemseyen herkesi haşır neşir olması gereken bir çalışma.